

**Korte levensbeschrijving van Dr. J. Baster,
naar wien dit tijdschrift is genoemd.**

door

Dr. J. TH. HENRARD en Dr. F. P. KOUMANS.

De kennis, die men krijgt van de dingen, welke men onderzoekt, is een sterke aansporing, om dezelve nog verder te onderzoeken en te willen leeren kennen.

CICERO, de Finibus Lib. V.

In het jaar 1831 verscheen er een vluchtige levensschets van wijlen Dr. Baster in het maandschrift *De Vriend des Vaderlands*, 5e deel no. 2, bladz. 125—138, geschreven door een familielid, J. de Kanter Phz. Honderd jaren na Baster's dood meende de heer F. Nagtglas geen onnut werk te doen door nogmaals de aandacht te vestigen op dien wijzen en goeden man en hem voor te stellen in verband met den tijd waarin hij leefde. Daar Baster èn als geleerde èn als mensch bij onze malacologen weinig bekend zal zijn, geven wij hier een korte schets van het leven van dezen geleerden Zeeuw, ontleend aan de brochure van Nagtglas.

Op den tweeden April van het jaar 1711 werd Baster te Zierikzee geboren als oudste zoon van Adriaan Baster en Maria van den Houte. Drie dagen later had in tegenwoordigheid van tal van familieleden de doopplechtigheid plaats, waarbij de jonggeborene den naam van Job ontving, naar zijn in 1709 overleden oom. Bij het doopmaal werd gewis de wensch uitgesproken, „dat de kleine zou opgroeien tot een braaf en nuttig mensch, zooals zijn oom, doch bevrijd mocht blijven van de rampen zijns bijbelschen naamgenoots.” De kleine Job werd zeer vroeg naar school gezonden en verloor reeds op vijfjarigen leeftijd zijn vader, wat een groote verandering in het gezin teweeg bracht. Job werd door een rijke tante in Rotterdam tot zich genomen en met liefde verzorgd. Hij genoot een uitstekende opvoeding, bezocht de naar Erasmus genoemde „latijnsche school”, en werd reeds op zijn 15de jaar rijp voor de academische studie geacht. De geneeskunde trok den jongeling sterk aan en hij verliet dan

ook het gymnasium met een latijnsche redevoering, uitgesproken in de kerk te Rotterdam, over den lof der geneeskunde. Job's pleegouders vonden hem echter nog te jong voor de universiteit, en stelden hem onder de hoede van Doctor Willem Vink, een voornaam geneesheer te Rotterdam. Daar werd ook de klassieke studie verder voortgezet onder leiding van den hoogleeraar Johannes Jens, waarna we een jaar later, in 1727, onzen Job als student aan de Leidsche Hoogeschool zien aankomen. Onze universiteit was wijd en zijd beroemd. Herman Boerhaave, even geleerd als door vernuft schitterend, doceerde er de geneeskunde. Naast hem stonden beroemde geleerden als Willem Jacob's Gravesande, Berthoud Sigfried Albinus en Herman Oosterdijk Schacht. Dit waren Job's leermeesters en hij mocht zich door zijn ijver en schranderheid verheugen in de belangstelling en later ook in de vriendschap van deze mannen der wetenschap. Boerhaave, die dikwijls ongesteld was, bewoonde het buitengoed „Poelgeest" bij Leiden en bezat er rijke verzamelingen van dieren en planten. Baster bezocht hem daar dikwijls en de studie dier verzamelingen legden ongetwijfeld den grond voor zijn uitgebreide kennis der natuurlijke historie.

De jonge Baster kreeg te Leiden veel vrienden, ook onder de vele buitenlanders die in Leiden kwamen studeeren en leerde zich in vreemde talen, zooals Fransch, Engelsch, Zweedsch en Italiaansch gemakkelijk uitdrukken. In 1731 waren zijn academische studies voltooid en op 31 Mei, dus kort na zijn 20sten verjaardag, promoveerde hij tot doctor in de geneeskunde na verdediging van een dissertatie over de beenwording (De Osteogenia), waarbij hij aantoonde op welke wijze de apophyses en epiphyses been worden, een geschrift dat tweemaal werd herdrukt.

Na zijn promotie werd reeds in hetzelfde jaar een studiereis gemaakt in gezelschap van Dr. Meinard van Visvliet, later professor aan het Athenaeum te Middelburg, en vertrokken de beide jongelingen in September 1731 naar

Parijs, waar ze gedurende 9 maanden de lessen der beroemdste Fransche hoogleeraren bijwoonden; vooral werkten ze onder den hoogleeraar in de ontleedkunde François Jozef Hunauld en bestudeerden ze de uitgebreide verzamelingen van Tournefort en Vaillant in den toen reeds beroemden plantentuin, de „jardin royal”. In 1732 verlieten de vrienden Parijs, ze reisden door Normandië over Rouaan en Dieppe naar Engeland waar ze nog enkele maanden vertoefden, om in December van dat jaar in het vaderland terug te keeren.

In Engeland maakte Baster kennis met Hans Sloane, den stichter van het zoo beroemde British Museum, verder met Peter Collinson en met Philip Miller. Met deze geleerden heeft hij gedurende zijn geheele leven gecorrespondeerd. De wel wat stugge Engelsche degelijkheid paste beter bij onzen Job en de kennismaking met de Fransche geleerden verflauwde langzamerhand, hetgeen vooral ook te danken was aan het feit dat de Engelschen den eenvoudigen, doch geleerden Zeeuw zeer waardeerden, hetgeen bleek toen de Royal Society Baster in October 1737 tot lid benoemde.

In het einde van het jaar 1732 vestigde zich Baster als geneesheer in zijn geboorteplaats, waar meerdere van zijn familieleden de geneeskunde hadden beoefend en Baster kreeg er een groote praktijk. Op 24-jarigen leeftijd trad hij in het huwelijk met Jacoba de Kok, die hem in Juli 1737 reeds door den dood ontviel; hij hertrouwde in 1741 met Jacoba Vink, de jongste dochter van zijn vroegeren leermeester te Rotterdam. Kinderen heeft Baster nooit gehad.

Groote welvaart heerschte destijds op het eiland Schouwen door den koophandel, vooral ook door de oestercultuur, die aan de stad Zierikzee zoo veel welvaart schonk; Baster's belangstelling hiervoor bleek uit zijn verhandeling over de schelpdieren. De vele oesterputten op het eiland en het omliggende gebied leverden aan Holland en tot ver over de grenzen in Vlaanderen en Duitschland toe, meer dan 6000 tonnen oesters in het jaar 1759. Ook de meekrap-cultuur bloeide en de boeren verdienden daarmee veel geld. Baster levert

daarover bijdragen aan zijn vriend J. le Francq van Berkhelij voor diens Natuurlijke historie van Holland. Deze gunstige toestand duurde tot den oorlog met Engeland in 1781 en algeheel verval trad in tijdens de Fransche overheersching.

Baster bewoonde in Zierikzee zijn eigen huis aan de Oude Haven Noordzijde, wijk A. 345; dit had hij naar eigen wensch laten inrichten en daar bevond zich ook zijn welvoorziene bibliotheek. Achter zijn woning stond een stal en aan het einde van zijn terrein, grenzende aan de wallen der stad, lag zijn fraai aangelegden tuin, Zonnehof genoemd, in die dagen een lusthof van Europeesche vermaardheid, waar vele destijds zeldzame gewassen door hem werden gekweekt. Zoo kreeg Linnaeus van hem javaansche planten en beschreef zijn vriend Miller een fraai bloeienden heester uit Florida en noemde dien ter eere van hem in het jaar 1759 *Basteria*. Deze heester werd ook in hetzelfde jaar door Linnaeus als *Calycanthus floridus* beschreven en komt in onze tuinen nog voor onder den naam van specerijstruik. In Baster's tuin bevond zich ook een vrij grooten vijver; hier was het dat hij er in slaagde de Kin-yu of Chineeschen goudvisch voort te kweken.

Het verbaast ons te zien hoe Baster, ondanks zijn zeer drukke praktijk als geneesheer, zooveel wetenschappelijken arbeid heeft kunnen verrichten, hij was echter een man van orde en woekerde met ieder oogeblik. Hij begon 's morgens al vroeg met ziekenbezoek en besteedde den middag aan zijn onderzoekingen. Bij een hevige pokkenepidemie in het jaar 1773, ofschoon niet jong meer, hij was toen al 62 jaar oud, was hij dag en nacht in de weer om zijn patienten te helpen.

's Middags werkte Baster ook veel in zijn tuin en in den winter werd gewerkt aan de vervaardiging van zoogenaamde „buffetten”, kunstige grotwerken, versierd met fraaie tropische horens en schelpen en verder versierd met zijn familiewapens. Een dergelijk fraai buffet wordt bewaard in het museum van het Zeeuwsch Genootschap.

Baster had een uitgebreide correspondentie, volgens zijn

eigen aantekeningen schreef hij 30 brieven per maand. Dit waren geen gewone brieven doch vrij uitgebreide verhandelingen over zijn waarnemingen, gericht aan zijn tijdgenooten, zooals Sloane en den beroemden Réaumur, terwijl hij met Linnaeus voortdurend van gedachten wisselde. Baster's geschriften over genees- en natuurkunde verzekerden hem een eervollen naam onder de geleerden van dien tijd. Ondanks de hem te beurt gevallen eervolle onderscheidingen, bleef hij een eenvoudig en nederig man, gedachtig aan de spreuk van zijn grooten leermeester Boerhaave: dat het eenvoudige het kenmerk der waarheid is.

De tijd waarin Baster leefde was in vele opzichten zeer merkwaardig; er was, ook bij het gewone volk, een algemeen streven naar natuurkennis en bovendien een veel grootere belangstelling om zelf waar te nemen dan in onze dagen, waarbij in vele gezinnen een eenvoudige microscoop gebruikt werd om allerlei natuurobjecten te bekijken. In bijna alle steden vonden men verzamelingen — kabinetten genoemd — van planten, insecten, schelpen en andere natuurvoortbrengselen, getuigende van de belangstelling op dit gebied.

Van vele geleerde genootschappen werd Baster lid, zoo op 15 Juli 1755 van de Hollandsche Maatschappij van Wetenschappen, en op 28 Juni 1768 van het Zeeuwsch Genootschap. Zijn publicaties vinden we vooral in de *Philosophical Transactions of the Royal Society of Londen*, en in de *Acta physico-medica sive Ephemerides, Norimbergiae* en verder in de werken der Hollandsche Maatschappij en de *Verhandelingen van het Zeeuwsch Genootschap*. Van meer bekendheid en voor ons malacologen van meer belang is Baster's werk: „*Opuscula subseciva, de animalibus et plantis*”, een werk dat tevens in het Nederlandsch door hem werd uitgegeven onder den titel: *Natuurkundige Uitspanningen, behelzende eenige waarnemingen over sommige Zee-planten en Zee-insecten benevens derzelve Zaadhuisjes en Eyernesten*. Dit interessante boek is te Haarlem bij J. Bosch uitgegeven in twee deelen, elk deel in drie stukken. Deze 6 stukken zijn achtereenvolgens uit-

gegeven in de jaren 1759, 1760, 1761, 1762, 1765 en 1765. Ze zijn opgedragen aan beroemde tijdgenooten en zijn elk voorzien van een kernspreuk. De zes „stukjes”, zooals Baster ze nederig noemt, droeg hij op aan Pieter van Musschenbroek, Willem Vink (zijn schoonvader), Laur. Theod. Gronovius, Philip Miller, Johannes Burman en Carolus Linnaeus. De latijnsche uitgave boven genoemd draagt dezelfde jaartallen; een uitgave van dat werk als zijnde gedateerd met het jaar 1752, hoewel in de literatuur opgegeven, is ons onbekend gebleven en wellicht is de opgave 1752 een drukfout bij Nagtglas voor 1762. De door ons geziene latijnsche uitgave is in elk geval van 1759—1765.

Baster vertaalde verder Miller's Maandelijksche tuin-oefeningen, nevens eene inleiding tot de kruidkunde, in het jaar 1768 en deed veel proeven over het kweken van nuttige planten, graansoorten, peulvruchten enz. tot voedsel voor menschen en dieren. Een verhandeling hierover ingezonden onder het motto: „virtus sibi praemium”, werd door de Nederlandsche Maatschappij na Baster's dood met goud bekroond en getuigt van Baster's groote belangstelling voor land- en tuinbouw. Hij behandelt daarin de cultuur van mais en bloemkool, de aalbessencultuur te Zierikzee voor de bereiding van aalbessenwijn, de zijdecultuur, aanplant der moerbeiboom, de aanplant van coniferen zooals *Pinus*, *Larix* en *Taxus* voor de houtindustrie.

Hij maakte ook geregeld aantekeningen van af 1752 tot enkele weken voor zijn dood over verschijnselen in den dampkring, windrichting, barometer- en thermometer-standen, het trekken der vogels, de bloeitijden der planten en het rijpen der vruchten. Deze aantekeningen worden als handschrift bewaard door het Zeeuwsch Genootschap. Al deze dingen toonen ons hoe veelzijdig Baster is geweest en hoe onvermoeid hij altijd werkend was tot nut voor zijn medemenschen, zonder zucht naar lof en eerbetuigingen.

In 1764, op 53-jarigen leeftijd werd hij plotseling blind aan

het linker oog, dat later verwijderd moest worden en vervangen door een kunst oog. Dit verlies was voor hem zeer deprimierend, daar hij nu zijn natuurkundige uitspanningen moest staken en hij begint te klagen over zwakte en gebrek aan geheugen. Hij verdroeg alles met berusting en toen hij door kortademigheid steeds meer en meer gekweld werd en hem zelfs bukken en wandelen moeilijk begon te worden, besloot hij de praktijk als geneesheer neer te leggen en zich in de provincie Utrecht op een klein buiten terug te trekken om aldaar zijn dagen in rust te eindigen. In Januari 1775 schreef hij nog over zijn kwaal aan zijn vriend Prof. t e W a t e r, doch reeds in Maart werd zijn toestand erger en hij stierf op 6 Maart in den ouderdom van bijna 64 jaren; hij werd op den 12en Maart in het familiegraf op het hooge koor der St. Lievensmonsterkerk te Zierikzee begraven.

Uit zijn geschriften blijkt dat B a s t e r een godsdienstig man was, „eerbiedig bewonderend en aandachtig gadeslaand God's werken en daardoor Hem prijzend op een wijze, welke ons het beste past". B a s t e r's dood werd als een algemeene ramp beschouwd, een edel mensch, een groot geleerde was heengegaan, ook op hem is van toepassing het zevende couplet van H. W. L o n g f e l l o w's A Psalm of Life:

Lives of great men all remind us
We can make our lives sublime,
And, departing, leave behind us
Footprints on the sands of time.